

ACC. NR M. 12663:1-6.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Valborg Larsson, Hällström*
Härad: *Kind* Berättare: *Emil Petersson*
Socken: *Håkarik* Berättarens yrke: *f. d. hem. ägare*
Uppteckningsår: *1953* Född år *1878* i *Håkarik*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

^v
Andrade *vann* vid landsbygdsbarnens matböd-
försäring. s. 1-6.

LUF 92.

Skriv endast på denna sida

MurugnsbakFOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 92

/

Bak i murugn äe här på orten så gott som allmänt försvunnet, sedan ungefär 3 årtionden tillbaka. Dock förekommer det på ett enstaka ställe inte så långt härifrån. En gammal bondmora på 70 år, sköter hushållet och hon bakar fortfarande i sin gamla murade uggn. I nämnda fall äe det endast fjäga som matbrädet, vetebrädet och småbakorna bakas i järnspisugnen. Här för hon håller vid den gamla seden beror på att hon bakar 1/4 bakor rågrädd på en gång i den stora murugnen medan järnspisugnen endast rymmer 2 åt gången. Brädet blir, enligt hennes utsaga saftigare, och håller sig längre färskt enligt hennes berättelse. Den stora murugnen äe murad av gråsten. Inuti äe den "klat" med lera (klat = rappad.)

Hjälva botten är belagd med "sönnen." Detta är en produkt hästammade från smedjehäda. Sönnen består av hopbränd kol o sand. För bakningen måste ugnen eldas, så den blev varm. Efter eldningen, när endast någon värme fanns kvar i gläden, rakades denna ut med ugnvaka o ugnspada. Sedan sattes de uppjästa brädkakorna in med hjälp av en ugnspade. I den ugn som här har berättas om går in en 1 1/2 d 20 kakor, beräknas litet på deras storlek. Efter en timmes tid är de färdiggräddade, och tas så ut ur ugnen, återigen med ugnspadens hjälp. Hos denna bondman förekommer murugnsbaket på samma sätt som under hennes mors o mormors tid.

I mitt hem har ej förekommit murugnsbak på 40 års tid. Här för braan slutade baka i ugnen beredde på att järnspis inköptes.

och man fann det bekvämare att använda
dennas egn. Att någon särskild familj tags
som förebild här ej berättats. Den gamla mur-
ugnen finns kvar i mitt hem och är fullt
användbar, järnspisen har bara murats in vid
sidan om den. Armar har på de flesta ställen
den gamla muren helt rivits ut. Här på orten
tillhandahålles bröd i alla speciäfferna
och en brödbil från Övertida trafikerar vä-
gen och säljer på gårdarna, sedan några
är tillhaga. Vad man köper av dessa båda
kategorierna ^{är} och i huvudsak småkaka.
Matbrädet och ostbrädet bakas här i or-
ten allmänt i hemmen. Under bröda
ans- och skördstiden kan det ju hända
att man någon gång köper matbrädet och
så, beroende på att man ej finner vara in-
na och stäka med bak. Här är mitt hem

ACC. N:R M. 12663:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4

bakas vanligt rågröd året om. Ketsbrädet bakas
ett par gånger i veckan, rågrödet var fjorteds
dag. Småkaka bakas i huvudsak endast till
julen och vid någon bemarkelsedag inom fa-
miljen. Angående murugnsbakad och det gamla
rågrödet som man hade i den gamla gada
kåken "har jag hört många äldre människor
lovprisa det. De framhåller att det var mycket
saftigt och mjukt än våra dagars spis-
ugnsbakade. Faktet har det förkommit på
gårdarna att när gamla gårdar bort har
ungarna funnit det för besvärligt att använda
den gamla ugnen och i stället ersatt
den med en järnspis. Många av oss yngre
tycker nog att det gamla ugnsbakad var för
tidsäldad och att brädet blev för grovt
och hårdsmält. Dagen till det gammaldags
rågrödet fick i regel jäsa ett dygn innan

41)

den bakades ut. Det köpta, och även nutidens
hembakade bröd är ju i regel ljusare, sötare
och mera lättsmält. Jag tror att man äter
mer bröd nu än för. I synnerhet vetebröd och
småkakor, tårter o. dyl. användes mer nu än
för, och man har lätt att skaffa pengar därför
man kan hålla sig med bättre kosthåll nu
än för. Under kristidens är köpts nästan
inget i bröd eller kakväg här på orten, berä-
ende på att kristiden suregater gjordes brö-
det så dåligt. Något andelsbageri finns ej
här på orten och inte heller lämnas mjöl
ut för bakning på annat håll. —

På några ställen finnes murugren
kvar fast den ej användes. Där den tagits
 bort har det skett antingen i samband med
att huset rivits eller moderniserats. Där
finns gårdar där ingensom ståt oameända

5-

5)

ACC. N:R **M.** 12663:6.

i 60 å 70 år. Många gånger har det varit så
att gården sålts till engt folk, och de har
lätit madsenissa huset, och dömsd har
rivning av den gamla ugnen färdt. På många
ställen har en samvattsenbersdare eller
vårsparna intagit den gamla ugnens
plats. På ett par ställen som jag känner
till har den gamla ugnen rivits, en ny
muats i bällaren på det ena, och i bygg-
huset på det andra. Dessa häda är tillbe-
sk och maddd ungefär lika de gamla,
men är muats av tegel istället för prä-
sten.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.